

Робочий аркуш до уроку № 1

Тема: Що таке право. Джерела права і структура правової системи України

Прізвище та ім'я: _____

Клас: _____ Дата: _____

Чого я навчуся

На цьому уроці я дізнаюся, що таке право, чим правові норми відрізняються від моральних і звичаєвих, та які джерела права діють в Україні. Я навчуся розрізняти поняття «право» і «закон» і пояснювати, як право захищає гідність і права кожної людини.

Активатор

Прочитай чотири короткі правила:

- 1) поступися місцем тому, кому важко стояти;
- 2) вітайся, заходячи до класу;
- 3) переходи дорогу на зелене світло;
- 4) сплачуй за товар у магазині.

Поміркуй: чи однакові ці правила за силою? Що станеться, якщо кожне з них порушити? Запиши своє припущення: які з цих правил, на твою думку, є особливими — обов'язковими для всіх, — і чому. Наприкінці уроку повернися до свого припущення і перевір його.

Основна практика

Рівні завдань: ★ — початковий/середній, ★★ — достатній, ★★★ — високий.

Завдання 1 ★ (запам'ятовування; індивідуально, тест)

Умова. Оберіть із переліку ознаки, які відрізняють норми права від моральних норм:

- а) загальнообов'язковість; б) підтримується лише громадською думкою; в) формальна визначеність (запис в офіційних актах); г) виникає стихійно і ніде не записується; д) забезпечення державою.

Обведи або запиши обрані літери:

Завдання 2 ★ (розуміння; парна робота, відповідність)

Умова. Установіть відповідність між джерелами права та їх описами.

Джерело	Опис
1. Конституція України	А. Нормативно-правовий акт, ухвалений Верховною Радою України, що має вищу юридичну силу після Конституції
2. Закон	Б. Акт, який видається на основі та на виконання Конституції і законів (укази Президента, постанови Кабінету Міністрів)
3. Підзаконний акт	В. Основний Закон держави, що має найвищу юридичну силу
4. Міжнародний договір	Г. Документ, що після надання згоди Верховною Радою на його обов'язковість стає частиною національного законодавства

Запиши пари:

1 — _____ 2 — _____ 3 — _____ 4 — _____

Завдання 3 ★★ (розуміння; індивідуально, письмове пояснення)

Умова. Поясніть своїми словами, чим поняття «право» ширше за поняття «закон», і наведіть один нейтральний приклад правової норми з повсякденного життя (правила дорожнього руху, шкільні правила, купівля товару).

Завдання 4 ★★ (застосування; групова робота, класифікація)

Умова. Розподіліть навчальні ситуації за типами соціальних норм, що їх регулюють: 1) перехід дороги на зелене світло; 2) повернення позиченої книжки; 3) привітання зі святом; 4) укладання договору купівлі-продажу.

Заповни таблицю:

Ситуація	Тип норми (моральна / звичаєва / правова)	Чому ти так вважаєш
1. Перехід дороги на зелене світло		
2. Повернення позиченої книжки		
3. Привітання зі святом		
4. Укладання договору купівлі-продажу		

Завдання 5 ★★ (аналіз; групова робота, кейс)

Умова. Проаналізуйте змодельовану навчальну ситуацію: покупець придбав у магазині товар, який виявився неякісним, а продавець відмовився повернути кошти. Визначте: а) які джерела права регулюють такі відносини; б) чому саме право, а не лише мораль, захищає покупця.

а)

б)

Завдання 6 ★★ (оцінювання; індивідуально, письмове судження на основі джерела)

Умова. На основі наданого навчального тексту (теоретичне ядро уроку, фрагменти ст. 3 і 8 Конституції України) сформулюйте й обґрунтуйте судження: чому принцип верховенства права важливий для захисту гідності та прав кожної людини.

Підказка щодо структури: теза → посилання на текст → аргумент → висновок.
Обсяг — 4–6 речень.

Самоперевірка «Я можу...»

Познач «так» або «поки що ні»:

- [] Я можу пояснити, що таке право і чим правові норми відрізняються від моральних та звичаєвих, і навести нейтральний приклад із повсякденного життя.
- [] Я можу охарактеризувати роль держави у створенні та забезпеченні правових норм і пояснити, як право допомагає захищати права людини та розвиватися особистості.
- [] Я можу розрізнити поняття «право» і «закон» та назвати основні джерела права України: Конституцію, закони, підзаконні акти, міжнародні договори.
- [] Я можу сформулювати й обґрунтувати судження про значення правил і права в житті суспільства, спираючись на навчальні джерела.

Підсумок-рефлексія

Я дізнався / дізналась:

Я зрозумів / зрозуміла:

Я хочу дізнатись більше про:

Домашнє завдання (обери свій рівень)

- **★ Обов'язкове.** Складіть у зошиті короткий словничок уроку: запишіть визначення термінів «право», «закон», «джерело права», «Конституція України».
- **★★ На вибір.** Складіть схему «Джерела права України», розташувавши їх за юридичною силою, і додайте по одному прикладу до кожного рівня з навчальних матеріалів уроку.
- **★★★ Виклик.** На основі навчального тексту уроку підготуйте письмове міркування (5–7 речень) на тему «Як право допомагає людям узгоджувати інтереси та захищати свої права», використавши щонайменше три терміни з глосарія уроку.

Додаток. Глосарій уроку

Термін	Дефініція
Право	Система загальнообов'язкових правил поведінки, установлених або визнаних державою, що регулюють суспільні відносини та захищаються нею.
Соціальні норми	Правила поведінки, що регулюють відносини між людьми в суспільстві: моральні, звичаєві, релігійні, корпоративні та правові норми.
Норма права	Формально визначене, загальнообов'язкове правило поведінки, закріплене в акті держави та розраховане на багаторазове застосування.
Джерело права	Офіційна форма зовнішнього вираження і закріплення норм права, наприклад нормативно-правовий акт, правовий звичай, міжнародний договір.
Нормативно-правовий акт	Офіційний письмовий документ уповноваженого органу держави, що містить норми права (Конституція, закон, підзаконний акт).
Закон	Нормативно-правовий акт вищої юридичної сили, ухвалений парламентом — Верховною Радою України — за особливою

	процедурою.
Конституція України	Основний Закон України, що має найвищу юридичну силу; закріплює засади устрою держави, права, свободи та обов'язки людини і громадянина.
Правова система	Упорядкована сукупність правових норм, правових інститутів, юридичних установ і правової культури, що діють у державі як єдине ціле.
Галузь права	Частина правової системи, що регулює однорідну сферу суспільних відносин, наприклад конституційне, цивільне, сімейне чи трудове право.
Верховенство права	Принцип, за яким людина, її права і свободи визнаються найвищими цінностями, а всі, включно з органами влади, діють лише на підставі та в межах права.